

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคม
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา

Effects of Learning Management Via Experiential Learning Approach
on Social Consciousness for Undergraduate Degree Students, Bachelor
of Education (Social Studies)

สุนทร อ่อนฤทธิ,* และชัยรัตน์ โตศิลา**

Suntorn Onrit, and Chairat Tosila

Received: September 16, 2023 Revised: October 30, 2023 Accepted: November 17, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และ 2. ศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 26 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นพลเมือง หน่วยการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม, จิตสำนึกทางสังคม, แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

* สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This research aimed to: 1. compare the social consciousness of undergraduate social studies students before and after implementing a learning management approach based on experiential learning, and 2. evaluate the social consciousness of these students after applying the experiential learning approach. The sample consisted of 26 third-year undergraduate students majoring in Social Studies from the Faculty of Humanities and Social Sciences at Thepsatri Rajabhat University, selected through a cluster random sampling method. The research instruments included the course plan for the "Global Perspective" subject, the learning unit on "Coexistence in Society" utilizing the experiential learning approach, and a social consciousness assessment. Data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent t-tests.

The research findings were as follows: 1. The social consciousness of undergraduate social studies students significantly increased after participating in the experiential learning approach, with a statistical significance level of .05. 2. The mean score of social consciousness post-intervention indicated a high level of social consciousness among the students.

Keywords: Social Consciousness Development, Social Consciousness, Experiential Learning Approach

บทนำ

สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาไม่ว่าจะเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน การค้ำใจถึงแต่ประโยชน์ส่วนตน การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การกลั่นแกล้งทางสังคม การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การขาดระเบียบวินัย การไม่เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบและนำไปสู่ปัญหาในด้านอื่น ๆ รวมทั้งความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชน ผู้ที่กำลังจะก้าวขึ้นมาเป็นบทบาททางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เนื่องจากพวกเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่จะเข้ามาช่วยกันพัฒนาประเทศในอนาคต รวมทั้งยังต้องเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากคนรุ่นก่อน (วรวิทย์ พรมสุนทร, 2562, หน้า 2) จากสภาพการณ์ดังกล่าว จิตสำนึกทางสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชนในสังคม เนื่องจากจิตสำนึกทางสังคมเป็นทักษะที่นำมาซึ่งความสุขและเป็นใบเบิกทางแห่งความสำเร็จในชีวิตทำให้เกิดมิตรภาพและโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

สำหรับแนวทางการพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม ผู้สอนควรปรับบทบาทของตนเองเป็นเพียงผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันประสบการณ์และความแตกต่างโดยการเรียนรู้ผ่านการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวเพื่อที่จะมองเห็นภาพและเกิดความน่าเชื่อถือ มีคุณค่าสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่น (Pandey, & Gupta, 2008, p. 72) นอกจากจะแบ่งปันประสบการณ์และความแตกต่างในการเรียนรู้แล้วนั้น การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมจะต้องส่งเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบต่องานในลักษณะสะท้อนกลับมากกว่าที่จะไตร่ตรองหรือเพียงแค่คิดได้เท่านั้น โดยการรับรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกอบรมด้านความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจากการสร้างเสริมประสบการณ์จากในห้องเรียนโดยการยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมและการอภิปรายวิเคราะห์กรณีศึกษา กระบวนการกลุ่มหรือการใช้เกม แต่ถ้าหากว่าต้องการให้มีการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มากกว่าการรับรู้ แต่เพิ่มระดับไปจนถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมเอกลักษณ์และร่วมแลกเปลี่ยนในสังคมเพื่อพัฒนาเป็นวงกว้าง ต้องมีการฝึกอบรมที่เน้นการฝึกสมาธิเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อไตร่ตรองตนเองอย่างลึกซึ้งว่าพฤติกรรมหรือแนวคิดของปัจเจกบุคคลมีผลกระทบอย่างไรต่อสังคม (Schneider, 2010, pp. 25 - 26)

อนึ่ง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมควรพัฒนาเป็นลำดับพัฒนาการตามแนวคิดของ Vieten Amorok, & Schlitz (2006, p. 917) ที่ได้อธิบายว่าหากต้องการให้เกิดการกระตุ้นจิตสำนึกทางสังคมจนนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองของเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสมจะต้องพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมโดยเริ่มจากการฝังตัว (Embedded) จิตสำนึกถูกฝังตัวเข้ากับการรับรู้จากภายนอก ด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรม ถัดมาคือระดับการสะท้อนตัวเอง (Self-reflexive) การสะท้อนการรับรู้ด้วยตนเองอย่างมีสติว่าสิ่งที่พบเห็นนั้นถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างไร ถัดไปคือระดับการมีส่วนร่วม (Engaged) การนำความตั้งใจและดำเนินการเพื่อสร้างความแตกต่างในลักษณะที่มุ่งสู่สังคมส่วนรวมภายนอก ต่อมาคือ ระดับการร่วมมือ (Collaborative) การร่วมสร้างสรรค์และปรับจิตสำนึกของตนเองไปสู่ระดับที่ดีกว่าผ่านการค้นคว้าและลงมือร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม และสุดท้ายคือการเป็นกระบอกเสียง (Resonant) โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น แบ่งปัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์พร้อมกับรู้สึกถึงความสำคัญในการเชื่อมโยงผู้คนในสังคม แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมทั้ง 5 ด้านนั้น จำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นเหตุและผลตามหลัก

วิทยาศาสตร์มากขึ้น เน้นให้เข้าใจธรรมชาติของสังคมและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของตนเอง สามารถเชื่อมโยงหลักการและเหตุผลเข้ากับประสบการณ์ในชีวิต มุมมอง และบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะสามารถนำมาพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางสังคมได้ โดยกระบวนการทั้งหมดนั้นจะต้องสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และนำไปปรับใช้กับการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วย (Ammentorp, 2007, pp. 39 - 40) จะเห็นว่าการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมนั้นต้องอาศัยการนำประสบการณ์ส่วนตัวมาใช้ประกอบเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ปฏิบัติการตอบสนองของผู้คนเพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม

แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนได้เป็นอย่างดีทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดการคิดวิเคราะห์และสรุปมาเป็นแนวคิดหลักการที่ผู้เรียนจะนำไปปฏิบัติจริงในครั้งต่อไป การออกแบบการเรียนรู้ที่ดีจึงต้องเน้นการวัดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดจากการนำทฤษฎีวงจรการเรียนรู้จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984, p. 47) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นแนวคิดที่เหมาะสมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เกิดทักษะใหม่ ๆ ประยุกต์ใช้ทั้งปัญญา กระบวนการของความรู้สึทางสังคม ความเข้าใจสังคม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพและการดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งยังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของนักเรียนระดับปริญญาตรี

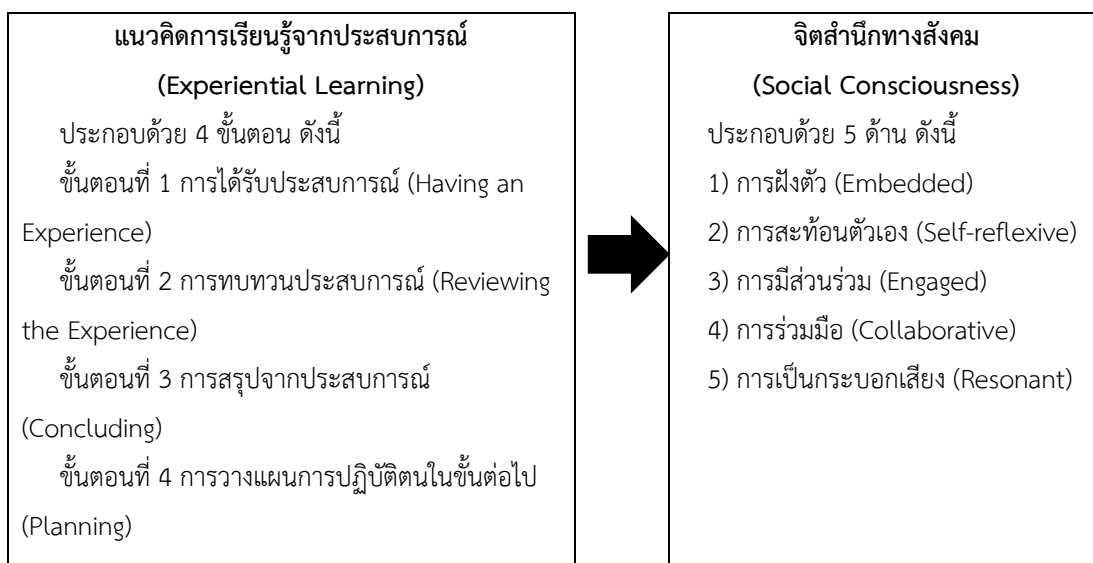
การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด หลักการพื้นฐานของแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จิตสำนึกทางสังคม ศึกษาพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ปรัชญา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562 (4 ปี) (2562, หน้า 6) ตลอดจนจิตวิทยาพัฒนาการในการศึกษาของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมเพื่อตอบสนองพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อช่วยคนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่าความสำคัญและความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ซึ่งพันธกิจดังกล่าวยังสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตรของสาขาวิชาสังคมศึกษาที่มุ่งผลิตครูสังคมศึกษาที่มีคุณภาพสูง มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรมและจริยธรรมแห่งวิชาชีพไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาครูให้เป็นคนดี มีสติปัญญาความสามารถและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤติได้ด้วยสติปัญญา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกทางสังคมและดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์มาใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นสกลทรรศน์ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา และคาดหวังว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีจิตสำนึกทางสังคมที่สูงขึ้นจนสามารถปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง มีแนวทางการเป็นสมาชิกของสังคมที่มีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของตนเอง สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ปรับใช้ในการส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุงสังคมไทยให้ดีขึ้น รวมไปถึงสามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครูในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
2. เพื่อศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 56 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 26 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Randoms Sampling) ด้วยการจับสลากโดยใช้หมู่เรียนเป็นหน่วยสุ่ม จากนักศึกษาทั้งหมด 2 หมู่เรียน ได้หมู่เรียนที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสภกตรศนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จำนวน 1 แผน ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน (Honey, & Mumford, 1992, pp. 1 - 6) ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ (Having an Experience) ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ (Reviewing the Experience) ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป (Planning) ใช้เวลาสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.52 มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 แบบวัดจิตสำนึกทางสังคม เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ (Situational Test) โดยให้เขียนบทความเรียง (Essay Test) ทั้งหมด 5 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบรูบริก (Scoring Rubric) 4 ระดับ (ดีมาก ดี พอใช้ และควรปรับปรุง) ตามระดับจิตสำนึกทางสังคมของ Schlitz, Vieten, & Miller (2010, pp. 18 - 36) ประกอบด้วย 1) การฝังตัว 2) การสะท้อนตัวเอง 3) การมีส่วนร่วม 4) การร่วมมือ และ 5) การเป็นกระบอกเสียง โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ได้ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.64 จากนั้นนำไป Tryout กับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.71 มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.43 – 0.65 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 – 0.40

โดยเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้และแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมผู้วิจัยปรับใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดความรู้พื้นฐานและเก็บผลการทดสอบไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนรู้หลังเรียน (Post-test)

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นพลเมือง โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ได้สร้างไว้ และเริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 รวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

3.3 ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำแบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียน เพื่อวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมและเก็บผลการทดสอบไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนรู้อ่อนเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ให้คะแนน แล้วนำมาเทียบช่วงคะแนน สำหรับเกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนน ผู้วิจัยปรับใช้เกณฑ์ของ สมศักดิ์ ภู่วิภาดารวรรณ (2554, หน้า 36) ดังนี้

คะแนน 3.25 - 4.00 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับดีมาก

คะแนน 2.50 - 3.24 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับดี

คะแนน 1.75 - 2.49 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับพอใช้

คะแนน 1.00 - 1.74 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับควรปรับปรุง

4.2 เปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่า t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

จิตสำนึกทางสังคม	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		แปลผล	หลังเรียน		แปลผล	t	Sig.	ลำดับ
		$\bar{X}_1$	S.D. ₁		$\bar{X}_2$	S.D. ₂				
1. การฝังตัว (Embedded)	4	2.08	0.56	พอใช้	2.75	0.67	ดี	-3.563*	.002	2
2. การสะท้อนตัวเอง (Self-reflexive)	4	2.19	0.63	พอใช้	2.65	0.63	ดี	-2.900*	.008	3

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (ต่อ)

จิตสำนึกทางสังคม	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		แปลผล	หลังเรียน		แปลผล	t	Sig.	ลำดับ
		$\bar{X}_1$	S.D. ₁		$\bar{X}_2$	S.D. ₂				
3. การมีส่วนร่วม (Engaged)	4	2.27	0.60	พอใช้	2.88	0.77	ดี	-3.192*	.004	1
4. การร่วมมือ (Collaborative)	4	1.72	0.59	ควรปรับปรุง	2.46	0.70	พอใช้	-5.091*	.000	4
5. กระบอกเสียง (Resonant)	4	1.69	0.43	ควรปรับปรุง	2.46	0.51	พอใช้	-4.573*	.000	4
ค่าเฉลี่ย	4	1.99	0.58	พอใช้	2.64	0.71	ดี	-7.189*	.000	

*p< .05, df = 25

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของคะแนนจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีคะแนนจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลของการศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านการฝังตัว พบว่า จิตสำนึกทางสังคมด้านนี้อยู่ในระดับดี ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม นักศึกษาสามารถพิจารณาปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลในสังคม รวมไปถึงความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “พฤติกรรมที่ทำให้เกิดปัญหาขยะอาหาร อาทิ กินเหลือแล้วทิ้ง ทิ้งแล้วกำจัดไม่ถูกวิธี หรือแม้กระทั่งตอนปรุงอาหารเองก็เกิดขยะเช่นกันจากการใช้วัตถุดิบไม่หมด เหลือแล้วไม่นำไปทำอย่างอื่นต่อ การทิ้งเองบางคนก็อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าอาหารขยะย่อยสลายได้ และเป็นขยะที่เกิดจากธรรมชาติสามารถทิ้งไปสู่ธรรมชาติได้โดยไม่รู้สึกผิด” และนักศึกษายังมีการระบุถึงการกระทำของตนเองที่ส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง จนนำไปสู่การมีเหตุผลในการอยู่ร่วมกันพร้อมยอมรับมุมมองที่หลากหลายอยู่ในสังคมในอย่างเป็นปกติสุข ดังตัวอย่างที่นักศึกษาตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “ผมว่าการกระทำของผมนเองก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหาขยะขึ้น ผมเองมีความคิดมาตลอดว่าอาหารที่กินแต่ละมื้อถ้าทานไม่หมดก็ควรทิ้งไม่ควรกินซ้ำ เวลาทิ้งผมก็มักจะทิ้งลงในชักโครกซึ่งผมกลับมาคิดดูแล้วพฤติกรรมแบบนี้แหละทำให้เกิดปัญหาขึ้น ผมต้องหยุดพฤติกรรมและเลิกโทษแต่คนอื่นทำความเข้าใจผู้อื่นให้มากขึ้น แล้วกลับมาปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นก่อน”

2.2 ด้านการสะท้อนตัวเอง พบว่า จิตสำนึกทางสังคมด้านนี้อยู่ในระดับดี ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ เพื่อหาเหตุผลเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับหลังจากการจัดกิจกรรมมีผลกระทบต่อตนเอง มีผลต่อความเชื่อ ความรู้สึกและความคิดเห็นของตนซึ่งสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “กระผมเองในอดีตพฤติกรรมความเชื่อทั้งหลายล้วนทำให้เกิดปัญหาทั้งสิ้น ตัวผมเองกับความเชื่อผิด ๆ พฤติกรรมการกินแบบผิด ๆ กินอย่างไม่รู้คุณค่าของอาหาร เมื่ออาหารเหลือแล้วยังกำจัดไม่ถูกวิธีอีก ผมชอบเอาขยะอาหารเหล่านั้นไปกองทิ้งไว้ข้างถนนที่ตึนร้างข้าง ๆ บ้านโดยไม่สนใจว่ามันจะเป็นอย่างไรต่อไป” และนักศึกษาจะสามารถมองเห็นและเรียนรู้ที่จะจัดการอคติและความรู้สึกของตนซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ดังตัวอย่างของนักศึกษาที่ระบุว่า “ผมหันมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในหลาย ๆ ด้าน ขยะอาหารเองก็เป็นสิ่งที่ผมใส่ใจมากขึ้น ทุกวันนี้ผมเริ่มจากปรุงอาหารให้พอดี ซื้อแต่พองาม ทานให้หมด ทิ้งให้ถูกที่ กำจัดอย่างถูกวิธี”

2.3 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า จิตสำนึกทางสังคมด้านนี้อยู่ในระดับดี ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา กิจกรรมมุ่งเน้นกระบวนการรับรู้ปัญหา สร้างความเข้าใจความสัมพันธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปต่อยอดใช้กับปัญหาอื่น ๆ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งสามารถสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “นอกจากปัญหาขยะอาหารที่ส่งผลกระทบต่อมากมายกว่าที่ผมคิดแล้วนั้น มันคงต้องย้อนกลับมามองตัวเองอีกครั้งว่า ยังมีปัญหาใกล้ตัวอะไรอีกบ้างที่ผมทำลงไปโดยไม่รู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ตอนนี้ผมมองเห็นอีกปัญหา คือ ผมไม่ค่อยแยกขยะเวลาทิ้งซึ่งมันก็ส่งผลกระทบต่อเหมือนกันผมต้องศึกษาวิธีและเรียนรู้การจัดการขยะใหม่ทั้งหมด เพื่อได้ลดต้นตอของการเกิดปัญหาขยะทั้งหมดต่อไป” ที่สำคัญกระบวนการเรียนการสอนยังสนับสนุนให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเมื่อนักศึกษาปล่อยให้สภาวะการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นต่อไปจนนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษา การตื่นตัวและตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหาและการแสดงความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของนักศึกษาที่ว่า “ปัญหาขยะอาหารมันเป็นเรื่องที่น่าตกใจเป็นอย่างมาก เรากลายเป็นคนทำตัวที่อยู่เหนือปัญหาไม่รับรู้ปัญหา เพราะเราเองยังไม่ได้เดือดร้อนและประสบกับปัญหานั้นโดยตรง ดิฉันเองในฐานะที่ตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหานั้นจะต้องหาวิธีการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อช่วยลดปัญหาเหล่านั้นลงให้ได้”

2.4 ด้านการร่วมมือ พบว่า จิตสำนึกทางสังคมด้านนี้อยู่ในระดับพอใช้ ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการสนทนา โต้แย้ง แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดร่วมกัน เพื่อให้นักศึกษาเห็นความสำคัญในการคิดแก้ปัญหาพร้อมกับทุกคนที่เกี่ยวข้องซึ่งสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “ดิฉันจะเข้าไปมีส่วนร่วมเริ่มในการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาขยะอาหาร หันกลับมามองตนเองว่าสามารถทำอะไรได้ และเริ่มสอบถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้คนในสังคมเพื่อทราบมุมมองที่แตกต่างหาแนวทางการแก้ไขปัญหาารวมกัน” จนนำไปสู่การวางแผนและตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่เกิดจากความต้องการและความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่าย โดยกระตุ้นให้

เกิดความเห็นพ้องร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนานำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น เป็นวิธีการที่จะทำให้แผนงานนั้น ๆ มีโอกาสประสบความสำเร็จและได้รับความร่วมมือจากทุกคน เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแท้จริง ดังเห็นได้จากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามว่า “ปัญหาขยะอาหารจะต้องได้รับการร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่ายไม่ใช่แค่ใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้นทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการจัดการตั้งแต่ต้นทางไปจนถึงปลายทาง ตั้งแต่การใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหาร พฤติกรรมการบริโภคอาหารไปจนถึงวิธีการกำจัดอย่างถูกวิธี”

2.5 ด้านการเป็นกระบอกเสียง พบว่า จิตสำนึกทางสังคมด้านนี้อยู่ในระดับพอใช้ ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสเสนอแนะความต้องการจำเป็นที่เกิดจากการระดมความคิดในการแก้ปัญหาพร้อมกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง โดยการเป็นกระบอกเสียง พูด และแสดงออกเพื่อกระตุ้นให้ทุกคนในสังคมตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเป็นกระบอกเสียงนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ตนเองก้าวข้ามความรู้สึกส่วนตนและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า จนก่อให้เกิดการแสดงออกทางสังคม ผู้คนเกิดการตอบสนองตามแนวทางที่พัฒนาไว้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่า จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการงานวิจัยในครั้งนี้ปรับใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Honey, & Mumford (1992) ให้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นพลเมือง หน่วยงานการเรียนรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อการแสวงหาความรู้โดยจุดเด่นของแนวคิดนี้คือ การทบทวนประสบการณ์หรือนำสิ่งที่ลงมือทำมาตกผลึกความคิดเพื่อให้ได้รับรู้ถึงความรู้ใหม่ที่ได้รับเป็นการนำไปต่อยอดความรู้เดิมหรือสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น ๆ สำหรับตัวเองบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าในแต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Pandey, & Gupta (2008) ที่ได้มีการเสนอแนวทางการพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกที่มีในการอยู่ร่วมกันในสังคมไว้ว่าผู้สอนต้องคอยอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันประสบการณ์รวมถึงมุมมองความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน โดยการเรียนรู้ต้องเกิดจากการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวเพื่อที่จะมองเห็นภาพและเกิดความน่าเชื่อถือ มีคุณค่าสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เกิดกระบวนการรับรู้อย่างมีสติ มีความเข้าใจความรู้สึกของกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจบริบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ตลอดจนรับรู้สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ ร่วมกับผู้คนในสังคมได้อย่างเหมาะสมโดย Schneider (2010) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการส่งเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมว่าการปลูกฝังนั้นต้องกระทำในลักษณะสะท้อนประสบการณ์กลับมากกว่าที่จะไตร่ตรองหรือเพียงแค่คิดได้เท่านั้น

โดยการรับรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกด้านความรู้ความเข้าใจและเกิดจากการสร้างเสริมประสบการณ์จากในห้องเรียนโดยการยกประเด็นที่เกี่ยวข้องการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมและการอภิปรายวิเคราะห์กรณีศึกษา กระบวนการกลุ่มหรือการใช้เกม แต่ถ้าหากว่าต้องการให้มีการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มากกว่าการรับรู้แต่เพิ่มระดับไปจนถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนส่งเสริมเอกลักษณ์และร่วมแลกเปลี่ยนในสังคมเพื่อพัฒนาเป็นวงกว้าง ต้องมีการฝึกอบรมที่เน้นการฝึกเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อไตร่ตรองตนเองอย่างลึกซึ้งว่าพฤติกรรมหรือแนวคิดของปัจเจกบุคคลมีผลกระทบอย่างไรต่อสังคมโดยมุ่งเน้นประสบการณ์ร่วมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและใช้วิธีการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้สังคมได้ผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ผลของการศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่า จิตสำนึกทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยสามารถอภิปรายจิตสำนึกทางสังคมเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

2.1 การฝังตัว พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการอภิปรายโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงปัญหาของอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมที่เคยประสบ รวมไปถึงปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคลในสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติทางสังคมที่มีต่อปัญหานั้น ๆ ในระยะแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มุมมองของนักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาเหล่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นมาจากตนเองแต่เกิดมาจากบุคคลอื่นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว นักศึกษามีมุมมองต่อปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เริ่มมีเหตุผล มีความหลากหลายและรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและพร้อมที่จะดำเนินการต่อไปเพื่อบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1987) ที่ว่าการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมคือ การที่ต้องรับรู้ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมต้องสามารถพิสูจน์ได้และเป็นเหตุเป็นผลเป็นที่ยอมรับการจัดการเรียนการสอนจะต้องเป็นกระบวนการสอบถาม อภิปรายประเด็นปัญหา เชื่อมโยงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมกับปัญหา รวมไปถึงการศึกษาบริบททางสังคมใกล้ตัวเพื่อทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ร่วมมากที่สุดนั่นเองและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Pandey, & Gupta (2008) ที่กล่าวว่า การพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมต้องให้ผู้สอนคอยอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันประสบการณ์และความแตกต่างหลากหลายให้กับผู้เรียน โดยการเรียนรู้ต้องเกิดจากการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัว มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันเพื่อที่จะก่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือและมีคุณค่าสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่นได้

2.2 การสะท้อนตนเอง พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ใหม่ส่งผลกระทบต่อตนเองจนทำให้ความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเองมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น รู้และเข้าใจว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา มุมมองเดิมที่ตนเองมีนั้นเป็นเพียงบางส่วนและเป็นเพียงส่วนเล็กของปัญหาจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจปัญหาอีกในหลาย ๆ ด้าน เพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหได้อย่างแท้จริงโดยต้องเริ่มที่ตนเองเป็นลำดับแรกโดยกิจกรรมจะส่งเสริมให้มองเห็นและเรียนรู้ที่จะจัดการอคติและความรู้สึกของตนเองที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Pitner, & Sakamoto (2005) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสะท้อนตนเองเป็นกระบวนการและการปฏิบัติที่ต้องได้รับการสนับสนุนเนื่องจาก

ถ้าไม่รับการสนับสนุนอาจกระตุ้นให้เกิดสิ่งกีดขวางทางปัญญาและอารมณ์ การสะท้อนตนเองจะพัฒนาการมองอคติ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจว่ามุมมองของตนเองและโลกเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น เมื่อบุคคลได้รับการสะท้อนตนเองมากขึ้น ย่อมรับรู้ว่ามีสติและมีการเอาใจใส่สถานะของผู้อื่น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมและแนวทางการใช้ชีวิต เมื่อบุคคลประสบกับการสะท้อนในตนเองและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมที่มากขึ้น บุคคลจะตระหนักถึงการยับยั้ง การตระหนักรู้หรือให้ความสนใจต่อสภาวะของผู้อื่นมากขึ้น

2.3 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นรับรู้ปัญหา เข้าใจความสัมพันธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปต่อยอดใช้กับปัญหาอื่น ๆ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจ ตื่นตัวและตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหา การแสดงความคิดเห็นที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้นักศึกษาสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเพื่อที่จะสามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างให้นักศึกษาเชื่อมโยงการรับรู้และประสบการณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์เป็นความคิดรวบยอดหรือข้อสรุปที่เป็นหลักการหรือทฤษฎี และส่งเสริมให้ประยุกต์ใช้หลักการหรือทฤษฎีนั้นไปต่อยอดกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ในอนาคต นอกจากนี้ยังได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักศึกษาได้เห็นว่าการหลังจากที่ได้องค์ความรู้มาแล้วการสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) ช่วยให้สามารถนำแนวคิดไปใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหาแต่ใช้เหตุผล เมื่อนักศึกษามีความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาแล้ว ต่อไปจึงให้ดำเนินการพัฒนางานแผนแก้ไขปัญหาต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Thibaut, & Kelley (1956) และ Tjunatiene, & Balciunas (2010) ที่อธิบายว่า การสร้างการจูงใจเป็นสิ่งสำคัญเพราะการที่จะทำให้ผู้คนหันมาสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้นั้นจำเป็นต้องให้คนในสังคมนั้นตระหนักถึงผลกระทบหากปล่อยให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นในชุมชนต่อไป เมื่อผู้คนมีความตระหนักก็จะตื่นตัวที่จะแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาซึ่งต้องเปิดโอกาสให้คนในสังคมเสนอความต้องการหรือคาดหวังต่อปัญหานั้น ๆ เพื่อให้เรียนรู้ว่าหากมีส่วนร่วมแล้วจะได้รับสิ่งที่ตนต้องการหรือคาดหวังแล้ว คนในสังคมก็จะมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ความภาคภูมิใจที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน รู้สึกว่าตนเองมีส่วนทำให้ชุมชนของตนพัฒนาให้ดีขึ้นและทำให้ผู้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วมต่อไป

2.4 ด้านการร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เกิดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ออกมาเป็นโครงการในการพัฒนาสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก กิจกรรมมุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วม การสนทนา การโต้แย้ง การแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และแนวคิดระหว่างกัน เมื่อนักศึกษามีส่วนร่วมจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อร่วมสร้างหรือกำหนดสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วยการกระทำร่วมกันจนนำไปสู่การสร้างสรรค์โครงการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการระดมความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเสนอความต้องการจำเป็นร่วมกัน วิเคราะห์และสังเคราะห์จนกลายเป็นแนวทางแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Arnstein (1969) และ Daft (2008) ที่กล่าวว่า การให้อิสระแก่สังคม คือต้องเปิดโอกาสให้คนในสังคมตัดสินใจเองว่าจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการโครงการใด กำหนดเป้าหมายของแต่ละ

โครงการรวมกัน สามารถดำเนินโครงการด้วยตนเอง รับผิดชอบให้โครงการสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยวัดผลสำเร็จของโครงการร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหรือแบ่งงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกันเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Laurian (2009) ที่กล่าวว่า การสร้างความไว้วางใจระหว่างคนในสังคมด้วยกันจะทำให้คนในสังคมร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทร เห็นใจกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่คิดเห็นแตกต่างจากตน ร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และพร้อมให้ความช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจจะทำให้แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้รับความร่วมมือจากสังคมและประสบความสำเร็จได้

2.5 ด้านการเป็นกระบอกเสียง พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักศึกษานำเสนอโครงการหรือแผนงานที่นักศึกษาคิดขึ้นอย่างมีอิสระในการกำหนดรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้สามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเสนอแนะเหตุผลความจำเป็น และความเป็นไปได้ของโครงการเพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจนก่อให้เกิดการแสดงออกทางสังคมและตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่นักศึกษานำเสนอ จากนั้นนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะนำโครงการไปเสนอให้กับกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วให้กลุ่มคนเหล่านั้นแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และประเมินโครงการเมื่อนักศึกษาเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากสังคมแล้วนั้นก็จะสามารถก้าวข้ามความรู้สึกส่วนตัวและคำนึงถึงประโยชน์และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงโดยไม่ยึดยึดความคิดของตนเองให้กับสังคมฝ่ายเดียว สอดคล้องกับแนวคิดของ Rokeach (1973) ที่กล่าวว่า การเป็นกระบอกเสียงถือเป็นตัวแทนและเป็นเสียงของกลุ่มคนที่จะช่วยทำให้สังคมรับรู้ สร้างความตระหนักที่มีต่อปัญหาต่าง ๆ ภายในสังคม สังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มคนที่พร้อมจะเป็นตัวแทนในการบอกเล่าเรื่องราว พูด แสดงออกเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมให้คนหมู่มากได้รับรู้และได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นตามมา ผู้ที่ยอมเสียสละหรือผู้ที่ได้รับความไว้วางใจเป็นตัวแทนจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในสังคมเพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็นคือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นให้ผู้สอนเน้นองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการให้มากกว่าผลผลิต ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่าผลสำเร็จของโครงการที่เกิดขึ้นไม่ใช่ผลสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกระบวนการเรียนรู้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ เน้นการคิดไตร่ตรองจนเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปมีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้

2. การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นให้เกิดความแตกต่างและความขัดแย้งกันของแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษาประเด็นต่าง ๆ หากแนวคิดที่ผู้เรียนนำเสนอค่อนข้างเป็นแนวคิดที่มีทิศทางเดียวกัน ผู้สอนต้องพยายาม

เพิ่มเติมประเด็นที่มีความแตกต่างจากประเด็นที่ผู้เรียนนำเสนอ เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย เกิดการเปรียบเทียบ ข้อดีข้อเสีย มุมมองใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนอาจจะไม่เคยประสบ

3. การจัดกิจกรรมในชั้นการสรุปจากประสบการณ์ที่มีการให้นักศึกษาวิเคราะห์บทสรุปจากการศึกษา ประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกเพื่อวิเคราะห์หมโนทัศน์และข้อสรุปทั่วไป นักศึกษาแต่ละกลุ่มยังไม่สามารถสรุปได้อย่างกระชับให้เหลือแค่ใจความสำคัญของเรื่องเพื่อนำมาวิเคราะห์สาระสำคัญ หมโนทัศน์ และข้อสรุปทั่วไปได้ ผู้สอนอาจจะต้องมีการปูพื้นฐานและยกตัวอย่างวิธีการวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ก่อนเริ่มกิจกรรม

4. การนำเสนอโครงการผู้สอนอาจจะเพิ่มเงื่อนไขในการกำหนดกรอบในการนำเสนอผลงานของนักศึกษา เพื่อให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบในการนำเสนอ ป้องกันไม่ให้นักศึกษาไปนัดหมายและวางแผนล่วงหน้า ในการนำเสนอร่วมกัน โดยกระบวนการนำเสนอนั้นจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการเหล่านั้นเป็นผู้ประเมิน โครงการนั้นเพื่อให้ได้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการต่อไป รวมไปถึงจะต้อง สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง ในทุกกระบวนการของการจัดทำโครงการเพื่อให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการและ ข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่รับฟังปัญหาจากพื้นที่จริงรวมไปถึงยัง ต้องสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดการสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสังคมให้มากที่สุด ทั้งนี้จะช่วยให้ นักศึกษาสามารถเข้าใจ รับรู้ความต้องการของสังคมและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นผลักดันแนวคิดที่จะช่วยพัฒนาสังคมได้ ดีขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาค้นคว้าทางสังคมพบว่าด้านการร่วมมือและด้านการเป็นกระบอกเสียงมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับพอใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมด้านการร่วมมือและการเป็นกระบอกเสียง เพิ่มเติมเนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้

2. ควรมีการนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปปรับใช้ในการส่งเสริมความสามารถ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษา โดยอาจจะเป็นประเด็นการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นพลเมืองโลก จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ความแหว่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (2562). **หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา สังคมศึกษา (4 ปี)** (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรทยา พรหมสุนทร. (2562). **ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนต่อความสำคัญของปัญหาสังคม: ศึกษาเฉพาะ กรณีเด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลา**. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธารรัตน์. (2554). **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- Ammentorp, L. (2007, April). Imagining Social Change: Developing Social Consciousness in An Arts-Based Pedagogy. **Outlines. Critical Practice Studies**, 9(1), 38 – 52.
- Arnstein, R. S. (1969, November). A Ladder of Citizen Participation. **Journal of the American Planning Association**, 35(4), 216 – 224.
- Daft, L. (2008). **The Leadership Experience** (4th ed). U.S.A: Thomson South – Western. London: Sage Publication.
- Honey, P., & Mumford, A. (1992). **The Manual of Learning Styles** (2nd ed.). Maidenhead, UK: Peter Honey and Alan Mumford.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. New Jersey: Prentice Hall.
- Laurian, L. (2009, December). Trust in Planning: Theoretical and Practical Considerations for Participatory and Deliberative Planning. **Planning Theory & Practice**, 10(3), 369 - 391.
- Pandey, A., & Gupta, K. (2008, July). A Perspective of Collective Consciousness of Business Organizations. **Journal of Business Ethics**, 80(4), 889 - 898.
- Pitner, R.O., & Sakamoto, I. (2005, October). The Role of Critical Consciousness in Multicultural Practice: Examining How Its Strength Becomes Its Limitation. **American Journal of Orthopsychiatry**, 75(4), 684–694.
- Rokeach, M. (1973). **The Nature of Human Values and Value Systems**. New York: Free Press.
- Schlitz, M. M., Vieten, C., & Miller, E. M. (2010, January). Worldview Transformation and the Development of Social Consciousness. **Journal of Consciousness Studies**, 17(7 - 8), 18–36.
- Schneider, C. (2010, Autumn). Developing Socially Responsible Behavior in Managers. **Journal of Corporate Citizenship**, 2010(39), 21 - 40.

Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1956). **The Social Psychology of Groups**. New York: Wiley.

Tijunaitiene, R., & Balciunas, S. (2010, October). Individualistic Motivation of Citizens Participating in Civil Society Organization. **Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics**, **21(4)**, 408 – 416.

Vieten, C., Amorok, T., & Schlitz, M. (2006, January). I To We: The Tole of Consciousness Transformation in Compassion and Altruism. **Zygon: Journal of Religion and Science**, **41(4)**, 917 – 931.

Vygotsky, L.S. (1987). **The Collected Works of L.S. Vygotsky: Vol.1, Problems of General Psychology, Including the Volume Thinking and Speech**. New York: Plenum.